

GUIDEN

”Jag har gjort aktiva val för PPM och ITP.”

Åsa Sigurdh, chefför produktionsregion Stockholm i Posten Logistik. Sid 92

FOTO: ANNA STRÖMSSON

TEMA: DIN PENSION

FOTO: DAVID MAGNUSSON

Skaffa pensionskoll!

Du måste inte följa råden, men ett möte med en pensionskonsult ger dig överblick över både ditt pensionskapital och dina försäkringar. Sidan 84

Fallgropar i systemet

Det finns flera saker att tänka på när du sparar till pensionen. Det handlar om hur länge du jobbar, alternativa sparformer och vissa blindskär i systemet. Sidan 88

Vikten av ett avtal

I en undersökning sade sig var tionde tjänsteman stå utan kollektivavtal. Många andra visste inte om de hade det. Ändå kan ett kollektivavtal vara en av de viktigaste grundstenarna i ditt pensionsbygge. Sidan 91

Vi hoppas på lotto

Svensken väntar sig en aktiv och upplevelserik ålderdom. Den ska bli en andra frihetsperiod. Men unga och gamla har olika bild hur målet ska nås. De yngre tror på superkarriär medan många över 55 år hoppas på lottovinst. Sidan 89

Placera ditt kapital

Så placerar du ditt kapital från tjänstepensionen. Jenny Jeppsson på Collectum snabbguidar om hur du praktiskt går tillväga för att välja förvaltning av tjänstepensionskapitalet. Sidan 90

Sveriges Ingenjörer

Postadress:

Box 1419, 111 84 Stockholm

Besöksadress:

Malmskillnadsgatan 48

Telefon: 08-613 80 00**Fax:** 08-7967102**E-post:**

fornamn.efternamn@

sverigesingenjorer.se

eller info@sverigesingenjorer.se

Hemsida: www.sverigesingenjorer.se**JOURHAVANDE OMBUDSMAN:****Telefon:**

08-613 80 01,

tfn tid 08.30–11.30, 12.30–16.15

(fredagar 12.30–15.45).

MEMLEMSREGISTER:**Telefon:**

08-613 80 02

tfn tid 8.30–11.30 alla vardagar

tisdag och torsdag även

12.30–16.15.

E-post:

medlemsregister@

sverigesingenjorer.se

YRKESETISK RÅDGIVNING:**Telefon:** 08-613 82 05

(Johan Sittenfeld) tfn tid 9.00–11.00

Förbundsdiröktör:

Richard Malmberg

Förbundssekreterare:

Jan Martin

Kommunikationschef:

Sophie Hammarskjöld

Förbundsstyrelsens ordförande:

Ulf Bengtsson

Förste vice ordförande:

Göran Engström

Andre vice ordförande:

Susanne Lindqvist

Ledamöter: Ninna Aronsson,

Marie Fryklöf, Ulf Grönberg,

Johan Ingberg, Joakim Lindström,

Per Larsson, Lena Hellberg,

Tibor Muhi, Lisa Petersson,

Ann-Charlotte Skyllqvist,

Patrik Thede, Stefan Vadbro

Tänk på refrängen!

Kollektivavtalets lov sjunger vi gärna och ofta. Men den gängse sångtexten innehåller inget om våra pensioner vilket den borde eftersom den versen kanske är viktigast för den enskilde.

Många är vi som hyllar kollektivavtalet för att det ger oss möjlighet att skapa egna arbetsmarknadsnära lösningar för lönebildning, allmänna villkor, arbetstider och mycket annat.

Vi förbiser emellertid en viktig detalj som utgör hela stommen i våra trygghetsystem nämligen ITP-avtalet med vidhängande övriga avtal när det gäller pensionerna. Tänk dig själv in i situationen när du precis har avslutat lönediskussionen till ditt nya jobb. Då säger du "Nu återstår det bara att bli överens om att ni sätter in 34 700 kronor per månad i pensionsavsättning". Vilka möjligheter skulle du som enskild individ ha att få igenom det? Sannolikt inga!

Vi glömmer ofta bort den enorma styrka som våra kollektivavtal skänker både oss och arbetsgivaren där vi tillsammans kan förhandla fram tids- och ändamålsenliga lösningar på sådant som fungerar dåligt. Tjänstemännens pensionssystem är

förvisso ganska generöst och för att inte inkomstbortfallet ska bli alltför dramatiskt när pensionsdagen infinder sig behövs det stora avsättningar under ens yrkesverksamma liv. Systemet måste klara av att uthålligt försörja varje årskull pensionärer kompletterat med det faktum att vår förmodade livslängd har ökat med drygt två år på cirka femton år vilket innebär att pengarna i pensionssystemet också måste räcka i ytterligare två år för varje pensionär.

För att ha kvar en effektiv och billig pensionsförvaltning som bevakar tjänstemännens intressen behöver vi värna om våra avtals exklusivitet i förhållande till andra grupper. Valcentralen Collectum är ett sådant exempel där de fackliga organisationerna genom sina upphandlingar har lyckats pressa förvaltningskostnaderna rejält. Det är faktiskt bland andra Sveriges Ingenjörer

som låg bakom bildandet av Collectum. Ett av motiven för vår del var önskan att få ned de allt högre förvaltningskostnaderna och att motverka de generösa upfront ersättningarna till mäklarna. I värsta fall kunde upp till 400 000 kronor som rätteligen borde tillfalla pensionären i stället gå till pensionsförvaltaren.

RICHARD MALMBORG
förbundsdiröktör

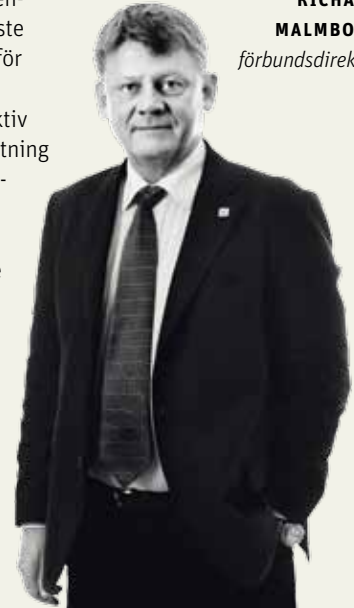

FOTO: ANNA SIMONSSON

AGENDAN

7/12

PERSONLIGHET. Sveriges Ingenjörer ordnar seminarium om personkemi. Ingenjörshuset i Stockholm.

7/12

INTERVJUN. Workshop med träning inför anställningsintervjun. Ingenjörshuset i Stockholm.

8/12

SÖKA JOBB. Sveriges Ingenjörer ordnar seminarium om arbetssökande i Slagthuset i Malmö.

10/12

ETABLERING. Seminarium om hur invandrades kompetens tillvaratas. Läs mer på www.saco.se

Skaffa en guide i pensionsdjungeln

Du måste inte göra aktiva val för ditt pensionskapital. Men du gör klokt i att se över vad som händer med dina pengar. Du kanske inte alltid vill ha det som någon annan har valt åt dig.

Om du känner att du varken har överblick över din pension eller tid att sätta dig in i detaljerna själv, kan du bestämma tid med en försäkringskonsult. Det gjorde Joakim Majak, en 32-årig ingenjör och tvåbarnsfar.

På Söderberg & Partners tar rådgivaren Ulrik Danielsson emot i ljusa lokaler. Med centrala Stockholm som fond utanför fönstren ska de tillsammans se över Joakims försäkringar och pensionskapital.

Det svenska pensionssystemet har genomgått en radikal förändring under de senaste decennierna. Förr var i princip all pension förmånsbestämd. Den allmänna pensionen beräknades från arbetstidarens 15 bäst avlönade tjänsteår. Ingen befattade sig med sin pension själv. Men sedan 1999 har systemet blivit alltmer premiebaserat. I dag måste alla ta ansvar för åtminstone delar av sin egen pension.

Det gamla allmänna systemet var stabilt för individen, men osäkert för staten. De måste bära kostnaderna oavsett konjunkturen och andelen förvärvsarbete i samhället. Lite hårddraget kan man säga att systemet byggde på att vi skaffade många barn, jobbade länge och dog tidigt. Men

pensionärerna lever allt längre och man insåg att de kommer att utgöra en betydligt större andel av befolkningen i framtiden. Systemet gjordes om för att det inte skulle kollapsa.

Numera är pensionen kopplad till den ekonomiska tillväxten. Pensionerna ökar och minskar i takt med konjunkturen. Systemet har redan visat sig fungera precis som det var tänkt. I runda slängar försvann en tredjedel av kapitalet i AP-fonderna i och med finanskraschen 2008. Resultatet blev minskade pensionsutbetalningar. Efter det har situationen delvis återhämtat sig. Systemet är stabilt för staten och företagen, medan den enskilde får ta mer av riskerna. Det blir alltmer viktigt för individen att se över sitt pensionskapital.

Det svenska pensionssystemet kan delas

upp i tre delar. Den allmänna pensionen är lagstadgad och något som alla medborgare får del av, tjänstepensionen utgår till dem som har förvärvsarbete och har ett tjänstepensionsavtal. Det privata pensionssparandet svarar man för själv.

BOLAGEN I ITP

Traditionell försäkring
Alecta: ägs av PTK och Svenskt Näringsliv. Vinsterna tillfaller spararna.

AMF: ägs av LO och Svenskt Näringsliv. Vinsterna tillfaller spararna.

Nordea: Del av Nordea Bank AB. Skandia Liv: Dotterbolag till Skandia.

Länsförsäkringar: Utgörs av 24 samverkande bolag. Kunder är också delägare.

Fondförsäkringar
Handelsbanken Liv: Ägs av Svenska Handelsbanken.

Danica: Ägs av Danica Pension, Danmarks största livförsäkringsbolag.

SEB Trygg Liv: Fondförsäkringsaktiebolag. Marknadsledande på fondförsäkringar i Sverige.

Nordea: Del av Nordea Bank AB
AMF: ägs av LO och svenskt Näringsliv.

DEN ALLMÄNNA

pensionen sträcker sig bara upp till runt 32 000 kronor i månaden. Den som tjänar mer får ändå inte mer i pension. Det är här tjänstepensionen kommer in. Det finns många olika tjänstepensionsavtal beroende på vilken bransch man jobbar i, men för dem som jobbar i det privata näringslivet och har kollektivavtal, vilket gäller för majoriteten av Sveriges ingenjörer, gäller det så kallade ITP-avtalet. Arbetsgivare utan kollektivavtal brukar erbjuda en privat

ÅTERBETALNINGSSKYDD innebär att Joakims efterlevande ärver de pengarna om han skulle dö. Det brukar rekommenderas till gifta och småbarnsföräldrar, medan ensamstående utan barn kan tjäna på att inte ha återbetalningsskydd eftersom de då får ta del av pengarna från andra utan återbetalningsskydd som dör. De får en viss extra avkastning.

De går tillsammans igenom Joakims försäkringar. Om han blir långtidssjuk skulle han, liksom de flesta andra inom ITP-avtalet, få ungefär

tjänstepensionslösning. Och tjänstepensionen är viktig. För många ingenjörer kommer den att svara för runt hälften av den totala pensionen.

I de luftiga lokalerna på Regeringsgatan i Stockholm bläddrar Ulrik Danielsson igenom de papper som han har tagit fram om Joakim Majak.

– Du har ITP-avtal via din arbetsgivare, säger han. ITP-politiken bygger på två inslag: riskförsäkringen och pensionen. Och eftersom du är ung och har små barn, är det kanske riskmomentet som är allra viktigast för dig.

Det visar sig att Joakim saknar återbetalningsskydd på en av sina pensionsförsäkringar.

– Det kanske du ska fundera på att ändra, säger Ulrik.

ÅTERBETALNINGSSKYDD innebär att Joakims efterlevande ärver de pengarna om han skulle dö. Det brukar rekommenderas till gifta och småbarnsföräldrar, medan ensamstående utan barn kan tjäna på att inte ha återbetalningsskydd eftersom de då får ta del av pengarna från andra utan återbetalningsskydd som dör. De får en viss extra avkastning.

De går tillsammans igenom Joakims försäkringar. Om han blir långtidssjuk skulle han, liksom de flesta andra inom ITP-avtalet, få ungefär

FOTO: DAVID MAGNUSSON

RÅDGIVNING. Joakim Majak får rådet att se över sin livförsäkring och att ordna ett återbetalningsskydd på en av kapitalförsäkringarna.

75 procent av lönen. Ulrik påpekar att man kan försäkra upp sig till 90 procent. Vad gäller livförsäkringen är det mer osäkert. Här har Ulrik Danielsson inte fått några uppgifter och Joakim själv vet inte exakt vad de har i dagsläget. Han har kommit till mötet just för att ta reda på vad i ekonomin som kan behöva åtgärdas.

– Tjänstegrupplivförsäkringen via kollektivavtalet ger sex prisbasbelopp, säger Ulrik. Det blir drygt 254 000 kronor. Sedan ger varje barn under 17 år två prisbasbelopp extra. Har ni låneskydd? Alltså om en av er skulle dö.

Ulrik förklarar att låneskyddet är som en livförsäkring som banken brukar baka in

i lånet mot en kostnad eller något högre ränta. Det kan vara bra att jämföra med priset på en vanlig livförsäkring också. Där kan man använda pengarna till det man tycker behövs, medan ett låneskydd endast kan användas för att betala av på bolånet.

– Tjänstegrupplivförsäkringen kan hjälpa de

efterlevande att bo kvar ett tag om de är beredda att sälja bostaden och flytta, men frågan är om det är tillräckligt.

Joakim tittar eftertänksamt i papperen.

– Nja, jag bör nog ordna så att åtminstone halva lånet försvinner om jag går bort, säger han.

De går igenom olycksfalls-, barn- och hemförsäkring och kommer fram till att Joakim också kan behöva en förstärkt olycksfallsförsäkring för fritiden.

Därefter är det dags att prata ålderspension.

TILL DEN ALLMÄNNA pensionen avsätts ett belopp som motsvarar 18,5 procent av Joakims lön. Den administreras av

OFFENTLIGANSTÄLLDAS TJÄNSTEPENSION

Statligt och kommunalt anställda tjänstemän har ett tjänstepensionsavtal som liknar ITP. De statligt anställdas pensioner regleras av ett avtal som heter PAO3, och som administreras av SPV (som förr hette Statens tjänstepensionsverk).

Avtalet för kommun- och landstingsanställda pensioner heter KAP-KL. Det administreras av tre olika bolag: KPA, SPP respektive Skandia. De har också varsin så kallad valcentral: Pensionsvalet.se, Electum.se och Valcentralen.se.

Kommunanställda har en premiebestämd del på 4,5 procent av lönen upp till 30 inkomstbasbelopp. Ovanpå det tillkommer en förmånsbestämd pension på de lönedelar som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp (motsvarande månadslön på knappt 32 000 kronor).

Statligt anställda har en premiebestämd del på 2,3 procent på hela lönen, och utöver det en förmånsbestämd del på belopp över 32 000 kronor.

Motsvarigheten till ITPK kallas Kåpan och har en premie på två procent.

Mer information finns på SPV:s och de ovanstående valcentralernas webbsidor.

Pensionsmyndigheten, en ny myndighet från och med i år. Medan 16 procentenheter går till inkomstpensionen och främst placeras i trygga räntebärande papper, går 2,5 procentenheter till den så kallade premiepensionen som Joakim ska placera själv. För Joakim, med en månadslön på några tusenlappar över

30 000 kronor, blir det drygt 9 000 kronor om året.
– Här tror jag att du har justerat lite själv, säger Ulrik. Du har väldigt stor andel i räntor där. Det är kanske lite väl försiktigt på lång sikt att ha 75 procent i räntor. Det ändrar du enkelt genom att gå in på pensionsmyndighetens hemsida. Det generella resonemanget

är att ju yngre man är, desto mer kan man satsa i aktier och andra högavkastande värdepapper. Man räknar då med att även om aktier är känsligare när ekonomin går ned, så blir avkastningen bättre i långa loppet. Därför flyttades stora belopp i våras, 90 miljarder kronor, från sjunde AP-fondens premiesparfond

till den nya fonden SåfaAP7, kallad Såfan. Det var pengarna från dem som inte har gjort något val i premiepensionen som gick från lågrisk- till högriskplaceringar. Såfan är utformad efter generationsfonder med minskande risktagande med ökande ålder. Fram tills 55 års ålder är alla pengar placerade i högriskfonden. Sedan sker en stegvis övergång till räntefonder.

Tjänstepensionen är nästa del att avhandlas. Joakim är född 1978. Därmed tillhör han den sista årskullen som har den avdelning inom ITP-avtalet som kallas ITP 2. Enligt den betalar arbetsgivaren varje år premier motsvarande tio procent av lönen, upp till knappt 32 000 kronor. På

SÅ MYCKET GER TJÄNSTEPENSIONEN

ITP 1 – för alla födda 1979 och senare
Pensionens storlek beror helt på hur stor avkastningen blir på de avsatta pengarna.

Lön	Avsättning per månad
25 000	1 125 (4,5 % av 25 000)
40 000	3 840 (4,5 % av de första 32 000 + 30 % av resterande 8 000)

ITP 2 – för alla födda 1978 och tidigare
Tjänstepensionen avgörs av slutlönen

Slutlön	ITP 2, kr/mån
30 000	3 000 (10 % av 30 000)
50 000	14 900 (10 % av de första 32 000 + 65 % av resterande 18 000)

ITPK
2 % av varje månadslön sätts av till pension. Delpensionens storlek beror på avkastningen.

* Gränsen är här satt till 32 000, men den varierar en smula från år till år och följer inkomstbasbeloppet.

lönedelar som överstiger den gränsen ger avtalet motsvarande 65 procent av lönen i pension – upp till en lön på 84 000 kronor. Tjänstepension enligt ITP 2 är huvudsakligen förmånsbestämd. Pensionens storlek avgörs av slutlönen vid pensioneringen. Men även här finns en del som är premiebestämd, ITPK, där Joakim själv ska placera pensionspengarna. Det beloppet motsvarar 2 procent av hans lön.

– Har du placerat något aktivt, undrar Ulrik.
– Ja, jag fick ett ryck för några år sedan och gjorde ett val, svarar Joakim med ett leende.

För dem som är bara ett år yngre än Joakim är valet ännu viktigare. De hör till det så kallade ITP 1-systemet. För dem sätts motsvarande 4,5 procent av på lön upp till

cirka 32 000 kronor, och 30 procent på lönedelar över det beloppet. De ska placera hela beloppet själva.

Den som ska placera sina ITP-pengar står inför tio alternativ. Fem så kallade traditionella livförsäkringar och fem fondförsäkringar. De traditionella alternativen satsar en stor del av pengarna i räntebärande tillgångar som obligationer och fastigheter. De garanterar oftast en viss, om än låg, ränta på pengarna. Om pengarna placeras i en fondförsäkring kan de ge större återbäring, men de kan också rasa betänkligt när börserna går ned. Ofta har de dessutom något högre avgifter än de traditionella alternativen.

De som hör till ITP 1 måste placera minst hälften av premierna i de traditionella alternativen. Men många gör inget val alls. Då hamnar pengarna i Alecta, ett av de traditionella alternativen.

Tidigare var fondalternativen avsedda för dem som var mer intresserade av att själva placera sina pensionspengar. Med fondernas nya så kallade entrélösningar har man emellertid velat underlätta för vanliga halvblata investerare att även välja fondalternativen. Entrélösningarna anpassas till investerarens ålder. Ju yngre desto mer aktier. Med åren skiftas fonden som blir alltmer lik en traditionell livförsäkring. På så sätt minskar risken för att omfattande konjunkturnedgångar ska gröpa ur pensionsbesparingarna kort före pensionen.

För alla pengar som har satts in efter 2007 finns numera total flytträtt mellan de olika livbolagen. Joakim Majak vill ha bra avkastning på sina pengar, men han vill också gärna ha lite bättre överblick.
– Kan man inte flytta ihop de olika beloppen som man har från tidigare arbetsgivare?
– Nej, det är inte riktigt så enkelt. Man kan flytta pengar, men då får de ofta ett eget kontonummer i alla fall, svarar Ulrik.

De tittar på alternativen. Ulrik pekar i papperen och visar några tänkbare sätt att flytta pengarna för att få en tydligare struktur på sparandet. Själva flytten av ITPK-försäkringarna görs ganska enkelt på

Collectums hemsida där man loggar in med e-legitimation. Den som har privata försäkringar kontaktar försäkringsbolaget direkt.

Ulrik föreslår också att Joakim ska behålla sitt privatsparande på runt en halv tusenlapp i månaden om ekonomin tillåter. Upp till 1 000 kronor i månaden får man sätta av med full avdragsrätt. För dem som har en lön som överstiger taket för den allmänna pensionen, knappt 32 000, kan det bli en skattemässig vinst eftersom de flesta får lägre lön som pensionär, varvid även skattesatsen minskar något.

I slutet av mötet sammanfattar de kort de åtgärder som

Joakim kan fundera på: att välja till återbetalningsskydd på AMF-försäkringen, att skaffa ett låneskydd eller livförsäkring och att skaffa en tydligare struktur på sparandet.

Enligt Henrik Uhlén, analytiker på Söderberg & Partners är diskussionen om riskförsäkringar en viktig punkt på programmet i sådana här rådgivningar. Många tänker att det ska handla om placeringar, men för personer med familj och barn är riskskyddet ofta viktigare. För en 55-åring med utflugna barn kan det vara en annan sak. Då är den viktigaste frågan snarare att välja placeringar som ger en risk motsvarande den egna riskviljan.

STURE HENCKEL

Sju av tio är ickeväljare

Enligt Mikael Nyman, chefredaktör på nyhetsbrevet Pensionsnyheterna, är det viktigt att ickevalsalternativen är bra.

Behöver vi lära oss mer om våra pensioner?

– Sju av tio

FOTO: MARK EARTHY

väljer inget. Det är ganska naturligt. Vi är dåligt anpassade att tänka 30 år framåt. Därför måste man försäkra sig om att ickevalsalternativen är tillräckligt bra.

Är de det då?

– Konstruktörerna har försökt skapa något som är tillräckligt bra, med låga kostnader som är det enda man vet något om. Med ett månadsvis sparande minskar man riskerna över tid. De som har ickevalsalternativen

vinner inte tävlingen, men de kommer heller aldrig sist. Ju yngre man är desto mer risk tål man. Så länge vi har tillväxt i samhället, har vi också en positiv realränta.

De som är aktiva, hur ska de göra?

– Det viktiga är att inte bli farförlig när det ser ut att gå bra. Behåll balansen mellan aktier och räntor. Så gör proffsen.

Tror du att intresset för pensioner kommer att öka i framtiden?

– Nej, det tror jag faktiskt inte. Intresset brukar komma först när man är över 50-årsåldern, och då gäller det att man har jobbat länge, mycket och helst tjänat mycket.

STURE HENCKEL

HÖGRE risk. Med många år kvar till pensionen kan Joakim Majak ha en stor andel högriskpapper i sina pensionsförsäkringar.

Allt är inte aktier som glimmar

Att ordna med sitt pensionssparande innebär en mängd val, både bland sparformer och pensionsförsäkringar. Sacos pensionsexpert Harald Mårtensson vill bredda bilden av vad som är pensionssparande.

Isina broschyrer och på sina webbplatser betonar pensionsbolagen alltid hur viktigt det är att börja pensionsspara tidigt. Bankernas diagram visar att deras fonder har gått bäst av alla, och försäkringsmäklarna försäkras att de väljer de bästa fonderna för din räkning. Det är nästan omöjligt att hitta en expert utan en agenda.

Harald Mårtensson är Sacos pensionsexpert. Tillsammans med Sacos samhällspolitiska

chef Gunnar Wetterberg har han skrivit broschyren Fällor och fallgropar i pensionsdjungeln. Där försöker de lyfta fram några funderingar som går utöver de vanliga resonemangen kring pensionssparandet.

– Visst ska man pensionsspara tidigt om det ska bli något kapital, säger Harald Mårtensson, men vi saknade diskussionen om unga, om familjebildning och annat som också kräver kapital. Pensionskapitalet binds ju upp, åtminstone till 55 års ålder.

Harald Mårtensson och Gunnar Wetterberg konstaterar att det för unga människor med stora utgifter i form av bostad, barn och bil inte alls är självklart att sätta av extra pengar till pensionen. ”I valet mellan en skön semester och en månatlig hundralapp i pensionssparande kan avkopplingen många gånger var den klokaste investeringen för en utschasad småbarnsfamilj”, skriver de.

Fram till ungefär 40-årsåldern kan därför andra

sparformer vara väl så attraktiva som privata pensionsförsäkringar. Ett av de främsta och säkraste sätten att spara långsiktigt är att amortera på huslånet. Det ger i praktiken samma ränta som banken tar för lånet, och de återbetalda pengarna kan aldrig gå förlorade på samma sätt som pengar som investeras.

En faktor som kommer att ha stor betydelse för pensionen för dem som förvärvsarbetar i dag är pensionsåldern. En åldersgräns går vid 62 år. Den som är 61 år och funderar på att gå i pension bör sannolikt vänta tills han eller hon fyller 62, för då förlorar man ingen ITP-pension.

– Hur länge man ska jobba är inte så enkelt att säga, säger Harald Mårtensson. Man samlar ihop en påse pengar till den tid som man har kvar efter arbetslivet. Ju längre man arbetar efter 65 desto längre fyller man påsen. Det gäller dock ej de flesta tjänstepensioner. Där får man inga premier inbetalda efter 65. Men där gäller ändå att den tid som pengarna sedan ska spenderas blir kortare, vilket ger en högre månadsinkomst.

Det kan också vara värt att fundera över sina behov på äldre dagar. Vissa kostnader minskar när man inte längre är yrkesaktiv. Uteluncher och resor är ofta knutna till arbetslivet. Barnen är förmodligen stora och klarar sig själva. För många

försvinner den statliga inkomstskatten i och med att pensionen är mindre än den tidigare lönen, vilket gör att nettominskningen inte blir lika stor.

Men det finns även fallgropar att hitta i de konventionella pensionsförsäkringarna. Det gäller både för de traditionella bolagen och för fondalternativen.

En sak att ta reda på är vad det kostar att i framtiden flytta pengar från en pensionsförsäkring. Vissa tar betalt, andra inte. En annan detalj är konsolideringsgraden. Traditionella försäkringar investerar större delen av sitt kapital i obligationer och fastigheter, säkra investeringar där pengarna knappast går förlorade. Men för att få en bra utdelning måste de även till viss del investera i aktier. Men till det får de bara använda pengar som finns över. Måttet för hur stor andel bolaget får lov att placera i aktier är bolagets konsolideringsgrad. En hög konsolideringsgrad innebär alltså större chans till god värdestegring.

De traditionella livbolagen skiljer dessutom mellan spararnas garanterade kapital och återbäringen. Det garanterade kapitalet är i princip de ursprungliga insättningarna och den garanterade, ganska låga, avkastningen. Det som finns därutöver i försäkringen är återbäringen. I en försäkring som inte gett vinst består

spararnas kapital helt och hållet av det garanterade kapitalet. Antag att en missnöjd sparare därför flyttar sina pengar till ett mer framgångsrikt bolag, med en genomsnittlig återbäring på 20 procent. Där utgör de ursprungliga insättningarna bara drygt 80 procent, eftersom värdet har stigit. Den fördelningen kan då komma att gälla även vår sparares kapital som går från 100 till drygt 80 procent garanterat kapital. Vid en efterföljande lågkonjunktur kan de knappa 20 procenten gå förlorade. Risken för att detta ska ske räknas förvisso som ganska liten, men den som flyttar kapital gör klokt i att undersöka fördelningen av garanterat kapital och återbäring i det nya bolaget.

Dessutom handlar det alltid om vad försäkringsbolagen tar betalt för att förvalta dina pensionspengar. Avgifterna spelar stor roll. En förvaltningskostnad på 0,15 procent har efter 40 år ätit upp 5 procent av pensionen. En kostnad på 0,5 procent har efter samma tid ätit upp 15 procent, medan en procents kostnad motsvarar hela 28 procent av den totala pensionen efter 40 år. För att väga upp de kostnaderna måste förvaltarna lyckas betydligt bättre än till exempel en indexfond som hela tiden passivt följer utvecklingen av vissa utvalda aktier.

STURE HENCKEL

Svensken ser en guldkantad ålderdom

Svenskarna, särskilt de unga, räknar med en lycklig ålderdom, rik på upplevelser. Det visade en undersökning som livförsäkringsbolaget SPP presenterade i våras.

De flesta svenskar verkar räkna med att de ska leva aktiva liv, fyllda med upplevelser. Särskilt ungdomarna intresserar sig alltmer för pensionssparande, medan vissa äldre i stället hoppas på lottovinst för att få ihop till en vettig pension. Ingenjören frågade Katarina Wiberg, pensionsexpert på SPP om svenskens syn på pensionen.

Varifrån kommer den här optimismen?

– Jag tror att det har att göra med att vi blir mentalt yngre fast vi blir äldre. Pensionen blir då som en andra frihetstid då du kan ägna dig åt dig själv och dina intressen. Men visst, vissa kanske måste jobba längre om de inte har sparat tillräckligt. Speciellt eftersom vi tenderar att leva längre.

Kommer vi att få jobba längre?

– Efter pensionsreformen 2000 ligger ansvaret i större utsträckning på dig som individ att spara ihop till ett kapital som kan försörja dig när du inte längre arbetar. Pensionen från staten är lägre än tidigare och kan i vissa fall innebära en minskning på över 10 procent av den totala pensionen. Det privata sparandet, som komplement till den allmänna pensionen och tjänstepensioner, har blivit viktigare. Reformen var nödvändig. Den tidigare modellen var inte samhällsekonomiskt hållbar eftersom skulderna hela tiden sköts på kommande generationer.

Varför har ungdomarna plötsligt blivit så positiva till pensionssparande?

– De kanske har fått insikten att det är en tid som man kan göra något bra av och därför måste spara till. De är ju mer realistiska i alla fall. Kanske har vi lyckats få upp pensionen på agendan så att de yngre har tagit det till sig.

Hur tänker man sig nå sina pensionsdrömmar?

– Enligt undersökningen vill yngre människor jobba hårdare och helst göra superkarriär, medan de äldre tänker sig att de i stället ska jobba längre.

Men en del äldre hoppas på lottovinst?

– Ja, enligt vår undersökning tänker sig var tredje svensk över 55 år att de ska hålla tummarna eller få en lottovinst för att pensionsdrömmen ska bli verklighet.

STURE HENCKEL

Katarina Wiberg

MER jobb. De unga i dag kan behöva jobba några år efter 65 års ålder för att få samma pension som dagens pensionärer. Det säger Sacos pensionsexpert Harald Mårtensson.

Fyra bra sajter om pensionen

Här är några sajter som kan hjälpa dig att få lite överblick över pensionen. Logga in med e-legitimation, något du enklast ordnar genom din banks webbplats.

1 pensionsmyndigheten.se
Pensionsmyndigheten bildades den 1 januari 2010. Dess uppdrag är att administrera och betala ut den allmänna pensionen – även premiepensionen (PPM). Här kan du byta PPM-fonder.

2 minpension.se
Den här sajten frågar olika pensionsinsittit om du har pension hos dem, och hämtar sedan hem uppgifterna. Efter några dagars väntetid får du ett mejl och kan logga in och läsa mer om din pension. Den ser dock inte allt, till exempel ditt privata pensionssparande.

3 radgivningstjanst.se
På PTK:s sajt för rådgivning kan du hitta det mesta om din tilläggspension – om du är privatanställd. Här kan du också få konkreta råd. Sajten ledsagar dig igenom de viktigaste frågorna.

4 collectum.se
Från den här sajten kan du enkelt göra det som alla säger att man bör göra: flytta ditt pensionskapital till de fonder som passar dig bäst.

KUNNIG. Jenny Jeppsson är informationschef på Collectum, som är en oberoende valcentral och knutpunkt för tjänstepensionen ITP.

Pensionsval. Många vet inte hur man placerar sitt tjänstepensionskapital. Jenny Jeppsson, på tjänstepensionsföretaget Collectum redogör för det viktigaste:

Hur gör jag för att välja förvaltning av mitt tjänstepensionskapital?

1. Gå in på Collectum hemsida www.collectum.se och logga in med e-legitimation.
2. Välj antingen traditionell försäkring eller fondförsäkring. Det finns fem bolag för traditionella försäkringar och fem bolag för fondförsäkringar att välja mellan.
3. Välj till ett återbetalningsskydd om du vill att intjänade pengar ska gå till dina nära och kära när du dör.

Vad ska jag välja?

Ungefär hälften av dem som gör aktiva val, väljer en traditionell försäkring som investerar i aktier, obligationer och fastigheter. Om du inte alls är aktiv i ditt sparande bör du välja en sådan försäkring. Övriga väljer en fondförsäkring med en så kallad

entrélösning som kan ge högre avkastning. En sådan saknar garanterad lägsta pension men har en inbyggd riskhantering.

Vad mer kan jag göra för att höja pensionen?

4. Flytta även redan intjänat pensionskapital till något av de upphandlade bolagen. De har låga avgifter och historiskt hög avkastning.
5. Du som har månadslön på minst 31 414 kronor har också en så kallad familjepension. Du kan stärka ålderspensionen genom att avstå från den. Fundera på det om du är ensamstående eller sambo och inte har några barn under 20 år. Men observera – om man en gång väljer bort sin familjepension, kan man inte välja tillbaka den igen.

STURE HENCKEL

Collectum håller koll på din ITP

Collectum ägs tillsammans av Svenskt Näringsliv och PTK. Det är ett självständigt bolag sedan 2005. Tidigare var det en del av Alecta. Deras uppdrag är att:

1. Upphandla försäkringsbolag för tjänstemännens ITP-val.
2. Vara valcentral för ITP- och ITPK-val.

STURE HENCKEL

3. Fakturera arbetsgivarna för premierna och förmedla pengarna till de olika förvaltarna.
4. Ge objektiv information om tjänstepensionen ITP. Collectum skickar varje år ut ett kuvert med ett personligt årsbesked till alla ITP-försäkrade.

Pensionen hänger på kollektivavtalet

Ett kollektivavtal kan utgöra skillnaden mellan en bekväm tillvaro och en ökenvandring när arbetslivet är slut. Det är lite lömskt. Skillnaden märks först när det är för sent.

Vissa tror att de kan förhandla själva, särskilt unga akademiker. Unga har inte så mycket arbetsmarknads kunskap i skolan, och förstår kanske inte hur viktigt det är att jobba på en

arbetsplats med kollektivavtal, det säger Eva Adolphson som är pensionsexpert på Alecta, ett av de största tjänstepensionsföretagen i Sverige.

Alla kollektivavtal innehåller rejäla avsättningar till de anställdas pensioner

– med låga avgifter som omförhandlas med jämna mellanrum. Men i några branscher, som IT- och mediebranschen, är det inte lika vanligt med kollektivavtal. De företagen har ofta kontakt med en försäkringsförmedlare och erbjuder i regel en individuell pensionsplan.

– Men försäkringsmäklare får emellertid nästan alltid provision på de försäkringar de levererar, och de får ju ingen provision om de föreslår att du ska behålla ditt kapital i Alecta, till exempel, säger hon.

Alecta gjorde tidigare i år en undersökning kring hur stor andel av svenska tjänstemän som har kollektivavtal. De allra flesta svarade ja. Men tio procent svarade nej och sju procent visste inte om deras företag hade skrivit på kollektivavtal.

Man märker kanske ingen direkt skillnad. Inte nu, men när den första pensionen trillar ned i brevlådan – om inte förr – kan skillnaden plötsligt bli desto tydligare, och då är det för sent att ändra.

Det är emellertid inte bara ålderspensionen som omfattas av kollektivavtalen. De innehåller flera försäkringar, som du som förhandlar individuellt kan behöva känna till:

* Vid sjukskrivning eller vid sjukersättning ingår premiebefrielse, så att pensionspengarna betalas in även om arbetstagaren kanske aldrig mer kan jobba på grund av en kronisk sjukdom.

* De innehåller en sjukförsäkring som kompletterar den allmänna sjukförsäkringen. Individuella försäkringar kan göra undantag för vissa diagnoser.

* Kollektivavtalen kompletterar sjukförsäkringen mellan sjukdag 15 och 90. Individuella lösningar träder oftast i kraft efter tre månader.

* Livförsäkring ingår i kollektivavtalens tjänstegrupplivförsäkring.

STURE HENCKEL

2 228 000 KR
LINAS PENSIONSKAPITAL VID 65

Andreas lägre pensionskapital vid 65 års ålder beror på att mer pengar försvinner i avgifter.

1 631 000 KR
ANDREAS PENSIONSKAPITAL VID 65

LINA

27-årig civilingenjör med ITP 1 via kollektivavtal. Lina har en månadslön på 28 000 kronor. Lina har valt traditionell pensionsförsäkring och fondförsäkring inom ITP. Den ger en avkastning på 6,5 %

Löneutveckling: 27-35: 5 %, 36-46: 3 %, 55-64: 2 %. Inflation: 2 %

ANDREAS

27-årig civilingenjör utan kollektivavtal – han har i stället individuell tjänstepension. Anders har en månadslön på 28 000 kronor. Andreas har valt global aktiefond och fondförsäkring, med en avkastning på 7,5 %

Löneutveckling: 27-35: 5 %, 36-46: 3 %, 55-64: 2 %. Inflation: 2 %

”Det händer att jag byter fonder”

Anställda på Posten får information om pensionerna på intranätet. Åsa Sigurdh, chef för produktionsregion Stockholm i Posten Logistik, väljer aktiefonder, dock inte dem med högst risk.

Ger din arbetsgivare information om pensioner?

– Nyheter om Postens pensionslösningar kommer på intranätet. Där finns bra beskrivningar av tjänstepensionen och även en portal för medarbetarna där vi hittar information om lön och pension och vart vi kan ringa om vi har frågor. Jag har en så kallad 10-taggarlösning med individuell pensionsrådgivning vart tredje år hos ett försäkringsförmedlingsbolag.

Pratas det om pensioner arbetskamrater emellan?

– Nja, det pratas inte så mycket om pensioner. Mer kanske om drömmar om vad man vill göra när man går i pension.

Har du gjort aktiva val vad gäller dina pensionspengar?

– Ja jag har gjort aktiva val både för PPM och tjänstepensionens premiedel ITP.

Hur har du valt, tryggt och traditionellt eller mer offensivt i aktier?

– Jag har valt aktiefonder, dock inte dem med högst risk. Det som jag också tittar på när jag väljer är förvaltningsavgiften, för mig är det viktigt att den är låg.

Är du aktiv och följer upp dina pensionsplacementeringar?

– Ja, sporadiskt. Dels har jag varit på rådgivning nyligen och mina val för PPM och ITP kan jag enkelt följa via Internet. Det händer också att jag byter fond då jag ser att en fond utvecklas mindre bra.

Har du något privat pensionssparande?

– Ja, jag har ett månadssparande.

Sparar du även på andra sätt inför pensionen?

– Ja, det kan man säga. Vi bor i hus och amorterar lite och vi har ett sparande. Dels behöver man ha en buffert vid sidan av, dels ett sparande inför en framtida pension.

ÅSA SIGURDH

Ålder: 43 år

Uppvuxen i: Åminne, ett litet samhälle utanför Värnamo.

Utbildning: Civilingenjör i Industriell Ekonomi.

Om fem år: Bor jag och min familj kvar i Sollentuna. Jag har ett roligt och utmanande jobb och förhoppningsvis har jag hunnit göra en långresa med familjen till Australien.

STURE HENCKEL

FOTO: ANNA SIMONSSON